

Erikoistutkija Sampo Pihlainen

Syke

8.10.2025

SYKE/2025/1883

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Viite: Maa- ja metsätalousvaliokunta perjantai 10.10.2025 klo 09.00 / HE 104/2025 vp /
Asiantuntijapyyntö

Asia: HE 104/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsätalouden
määräaikaisesta kannustejärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Suomen ympäristökeskuksen lausunto

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä annetun lain muuttamisesta. Alla Suomen ympäristökeskus lausuu ensin yleisiä kommentteja ja sen jälkeen yksityiskohtaisempia kommentteja.

Pääviestit

- Syke pitää tärkeänä metsätalouden tukien kehittämistä tulosperusteiseen ja tarjouskilpailtuun suuntaan
- Valituissa piloteissa pyritään vastaamaan olennaisiin ympäristöhaasteisiin metsä- ja suoluonnon monimuotoisuuden ja vesistöjen tilan kannalta, mutta puutteitakin on
- Tuettujen toimenpiteiden vaikutusten pysyvyys on hyvin epävarma, koska hoito- ja kunnossapitovelvoite on vain 5–11 vuotta

Yleisiä kommentteja

Syke pitää tärkeänä kehittää metsätalouden tukia tulosperusteiseen suuntaan. Tuloksesta maksaminen kannustaa maanomistajia tekemään toimia kustannusvaikuttavasti ja innovatiivisesti. Tarjouskilpailun (käänteisen huutokaupan) hyödyntäminen voi kannustaa kustannusvaikuttaviin toimiin. Huutokauppamekanismin toteuttaminen ja sen yksityiskohdat tulee määritellä tutkittuun tietoon huutokauppateoriasta ja aiempiin kokemuksiin perustuen. Hakemusten arviointikriteerit, huudetut hinnat, pisteytys ja pisteytykseen liittyvät säännöt ovat olennaisen tärkeitä toteutuksen onnistumisen kannalta. Yksityiskohtaiset tiedot pilotin aikana toteutettavista huutokaupoista tulee säilyttää kaikkien osallistujien osalta tukimuodon vaikuttavuuden arvioinnin mahdollistamiseksi tulevaisuudessa. Tämä mahdollistaa myös tukiehtojen ja pisteytysääntöjen järkevän tarkentamisen tulevaisuudessa.

Valituissa piloteissa pyritään vastaamaan olennaisiin ympäristöhaasteisiin metsä- ja suoluonnon monimuotoisuuden ja vesistöjen tilan kannalta. Syke pitää kuitenkin valitettavana, että piloteissa ei ole yhtään ensisijaisesti metsien hiilinielua vahvistavaa toimenpidettä. Metsien hiilinielua vahvistavat tulosperusteiset tuet olisivat potentiaalisesti erittäin tärkeitä EU:n Suomelle asettamiin ilmastovelvoitteisiin ja Suomen kansallisiin ilmastotavoitteisiin pääsemiseksi. Lisäksi tuki siirtymään tasaikäisestä metsätaloudesta jatkuvapeitteiseen metsänkasvatukseen turvemaidella olisi tukenut etenkin

vesiensuojelutavoitteita. Erityisesti vesistöjen tummumisen osalta perinteiset vesiensuojelumenetelmät eivät vähennä tasaikäisrakenteiseen metsätalouteen kuuluvien toimenpiteiden aiheuttamaa liukoisen orgaanisen hiilen kuormitusta ja kuormituksen vähentämiseen tarvitaan muutoksia metsänhoidon menetelmissä. Syke pitää kuitenkin kiitettävänä sitä, että pilotointiin valituista ehdotuksista varsinkin suojavyöhykkeisiin ja soiden ennallistamiseen liittyvät tuet voivat olla monimuotoisuus- ja vesistöhyötyjen lisäksi myös ilmaston kannalta positiivisesti vaikuttavia.

Lisäksi, vaikka lakiesityksessä lehtipuuston merkitystä monimuotoisuudelle korostetaan kautta linjan taimikonhoidossa, vesistöjen suojavyöhykkeillä ja lehtojen hoidossa, esityksessä ei mikään keino turvaa vanhojen, järeiden elävien lehtipuiden ja järeän lehtilahopuun säilymistä eikä niiden määrien lisääntymistä talousmetsissä. Kuitenkin juuri näiden väheneminen on vaikuttanut suuresti sekä metsälajiston että metsäluontotyyppien uhanalaistumiseen Suomessa.

Lakiesityksen seurannan osalta kokeiltavien tukimallien määräaikaaisuus on ongelmallinen, jotta luotettavasti olisi mahdollista tutkia uusien tukimallien toimivuutta ja vaikuttavuutta, erityisesti saavutettavien hyötyjen todentamisen näkökulmasta. Kustannukset maksetuista tuista realisoituvat välittömästi, mutta saavutettavat hyödyt kertyvät pidemmän ajan kuluessa. Määräaikaisen tuen kohdalla on mahdollista, että osalla kohteista hyötyjä toimenpiteistä ei ehditä täysimääräisesti saavuttaa. Erityisesti uuden tukimallin toimivuutta tutkittaessa olisi tärkeää kiinnittää huomiota maa- ja metsätalousministeriön tilaaman tutkimushankkeen mahdollisuuksiin tehdä luotettava vaikuttavuusarviointi.

Tuettujen toimenpiteiden vaikutusten pysyvyys on hyvin epävarma. Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen osalta metsänomistaja voi viiden vuoden hoito- ja kunnossapitovelvoitteen jälkeen hakata jopa kaikki lehtipuut pois niin halutessaan. Suojavyöhykkeen jättämisen tuen osalta metsänomistaja voi 10 vuoden hoito- ja kunnossapitovelvoitteen jälkeen hakata ja raivata suojavyöhykkeen. Suon ennallistamisen tuen osalta maanomistajaa sitoo vain 10-11 vuoden hoito- ja kunnossapitovelvoite, vaikka suon ennallistamisen hyödyt tulevat pidemmällä aikavälillä (>10v) kun haitat tulevat etenkin ennallistamista seuraavien muutamien vuosien aikana.

Syke huomauttaa, että tukien hoito- ja kunnossapitovelvollisuuden määräaikaisuuden vuoksi tukialueet eivät täysin tue EU:n biodiversiteettistrategiaa ja ennallistamisasetuksen tavoitteita. Koska tuki ei ole pitkäjänteistä, ei alueita voida lukea hyväksi esimerkiksi OECM-alueiden määrittämisessä.

Kommentit ehdotettuihin tukiin

Taimikon ja nuoren metsän hoito

Syke huomauttaa, että lehtipuiden lisääminen taimikon tai nuoren metsän hoidon yhteydessä ei takaa järeän lehtipuuston tai lahopuun muodostumista. Koska tukea myönnetään ”keskimääräistä suurempaan lehtipuiden vähimmäisosuuteen” lehtipuiden kokonaismäärän sijaan, tuki ei kannusta jättämään kookkaita yksilöitä tai vähimmäismäärää suurempaa lehtipuuosuutta. Lisäksi metsänomistaja voi viiden vuoden hoito- ja kunnossapitovelvoitteen jälkeen hakata jopa kaikki lehtipuut pois niin halutessaan. On hyvä, että tukiehdoissa säästöpuut edes pienialaisesti (alle 10 % kokonaispinta-alasta) eivät vähennä saatavan tuen suuruutta. Olisi kuitenkin tärkeää saada kasvatettua myös säästöpuiden osuutta.

Vaikka lakiesityksessä lehtipuuston merkitystä monimuotoisuudelle korostetaan kautta linjan taimikonhoidossa, vesistöjen suojavyöhykkeillä ja lehtojen hoidossa, esityksessä ei mikään keino turvaa vanhojen, järeiden elävien lehtipuiden ja järeän lehtilahopuun säilymistä eikä niiden määrien lisääntymistä talousmetsissä. Kuitenkin juuri näiden väheneminen on vaikuttanut suuresti sekä metsälajiston että metsäluontotyyppien uhanalaistumiseen Suomessa.

Syke painottaa, että erityisen tärkeää olisi panostaa lehtipuuston turvaamiseen harvennuksissa ja hirvieläinherbivorian estämiseen, ja nopeimmin vaikuttavia keinoja taantuneen lajiston kannalta ovat jo olemassa olevien vanhojen lehtipuiden säästäminen kaikissa hakkuissa säästöpuina sekä arvokkaiden luontokohteiden laajamittaisempi säästäminen puustoineen kokonaan metsätaloustoimien ulkopuolelle.

Suojavyöhykkeen jättäminen

Syken mielestä ehdotus olisi muutoin kannatettava, mutta suojavyöhykkeiden suojelun pysyvyys pitäisi turvata. Suojavyöhykkeistä tulisi ehdottomasti maksaa pysyvän suojelun korvaus rantametsän kiertoajan pidentämisen sijaan. Kymmenen vuoden suojelusta ei ole merkittävää hyötyä vesistölle tai rantametsän lajistolle, mikäli rantametsä suojeluajan umpeuduttua hakataan. Mikäli määräaikaisuus kuitenkin toteutuu, tuetut suojavyöhykkeet tulisi katsoa pisteytyksessä eduksi seuraavalla hakukierroksella. Siten lisättäisiin todennäköisyyttä, että määräaikainen tukisopimus samalla kohteella jatkuu. Tukisopimusta olisi siis mahdollista jatkaa uudella määräaikaisella sopimuksella ja pidentää näin suojavyöhykkeen kiertoaikaa. Tämä tukisi ympäristötavoitteiden saavuttamista pitkällä aikavälillä.

Syke arvioi, että suojavyöhykkeiden tuella ei saavuteta merkittävää lisähyötyä nykytilanteeseen nähden, mikäli tuki toteutettaisiin 10 vuoden määräaikaisena tukena kuten hallitus esittää. Jos tuki kohdennettaisiin sen sijaan pysyvään suojeluun, saavutettaisiin vähintään paikallisesti merkittäviä ekologisia hyötyjä. Mikäli kaikille tai lähes kaikille pienille virtavesille saataisiin pysyvät suojavyöhykkeet, saavutettaisiin kansallisella tasolla merkittäviä ekologisia hyötyjä etenkin, jos ojitusten negatiivista vaikutusta vesistöihin saadaan samalla vähennettyä. Tällöin laajempien suojavyöhykkeiden jättäminen ja niiden suurempi yhteispinta-ala parantaisi sekä metsäluonnon, vesiluonnon että veden laadun tilaa. Pilotin kohdennuskriteerit kuitenkin rajaavat mahdollisia kohteita merkittävästi. Pilotin suojavyöhykkeillä on synergioita myös ennallistamisasetuksen toimeenpanon kanssa, kun etsitään ennallistettavia kohteita ja ennallistamisesta kiinnostuneita maanomistajia. Laajemmat suojavyöhykkeet auttaisivat myös ilmaston lämpenemisen vaikutusten hillitsemisessä erityisesti vesistöissä, ja hiilivarastojen säilyttämisessä metsän kasvillisuudessa ja maaperässä.

Syken tärkein kehittämis ehdotus on, että tuki myönnettäisiin vain pysyvään suojeluun. Syke pitää tärkeänä, että suojavyöhykkeitä tarkastellaan pitkällä aikajänteellä. Suojavyöhykkeet tulisi suunnitella jo ennen uudistushakkuita ja merkitä metsävaratietoihin omina kuvioina.

Syke esittää, että tuettavat suojavyöhykkeet kuvioitaisiin joko metsävarakuvioihin tai erilliseen omaan aineistoon. Näin suojavyöhykepilotin tukemien metsäkuvioiden tavoitteiden saavuttamista on helpompi seurata ja seuranta helpottuu, kun voidaan hyödyntää esim. ilmakuvatulkintaa. Kuvioidut suojavyöhykkeet on myös helpompi huomioida jatkossa metsänhoidon yhteydessä.

Lisäksi olisi tärkeää varmistaa, että virtavesien ja rantametsien ennallistamistoimenpiteet ovat mahdollisia myös tuetuilla alueilla ilman raskaita ja ennallistamista pitkittäviä lupamenettelyprosesseja. Virtavesien ennallistamisessa voidaan joutua kaatamaan vähäisessä määrin puita koneiden ja materiaalien kuljettamiseksi ennallistamiskohteelle. Tulee varmistaa, että tuen saaminen ei estä valtion työnä tai rahoituksella tehtäviä kunnostustoimia. Esimerkiksi suojavyöhyketuki ei saa vaarantaa Helmi-ohjelman pienvesien ennallistamisen tavoitteita, vaan päinvastoin sen tulee tukea niitä. Valtion tukemissa pienvesien ennallistamisissa (mm. Helmi-ohjelma) on pidetty ongelmallisena, että minkäänlaista ylläpitovelvoitetta ei ole. Suojavyöhyketuen kohdentamisella ennallistettuihin ja ennallistettaviin virtavesiin tätä puutetta saataisiin paikattua.

On myös erittäin hyvä asia, että suojavyöhykkeen leveys on ehdotuksessa 30–50 m, mikä vastaa nykytilaa paremmin virtavesien ja niiden rantojen lajien todellisia tarpeita (Keto-Tokoi 2018). Rahoituksen ollessa rajallista olisi kuitenkin hyvä tehdä arvio siitä tuottavatko leveämmät 30-50 m suojavyöhykkeet

kokonaisuuden (vesiensuojelu, leviämisreitit, rantametsän luontoarvot) kannalta enemmän hyötyä kuin kapeammat minimileveyden täyttävät, mutta pidemmälle rantaviiva-alueelle kohdentuvat suojavyöhykkeet.

Suon ennallistaminen

Suomen ympäristökeskus pitää soiden aktiivisen ennallistamisen pilottia tärkeänä. Käytännössä toteuttamiskelpoisuutta voivat heikentää tietopuutteet suoluontotyyppiesiintymien sijainnista ja tilasta, pisteytys sekä ennallistamisen tavoitteiden toteutumisen mittaaminen.

Hallituksen esityksessä tukea ei myönnettäisi, jos voitaisiin arvioida, että suunniteltujen toimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuu luontoarvoille enemmän haittaa kuin hyötyä. Kuten jäljempänä todetaan, suon ennallistamisen haitat ja hyödyt luontoarvoille riippuvat tarkasteluajasta. Siten haittojen ja hyötyjen punnitseminen vaatii aikajänteen määrittämisen. Mikäli haittojen suhdetta hyötyyn lyhyellä aikavälillä halutaan minimoida, ohjautuu tuki vesien palauttamiseen sekä karuille kohteille.

Suomen ympäristökeskus katsoo, että ehdotetulla tuella olisi hyvin todennäköisesti positiivisia vaikutuksia etenkin suoluonnon monimuotoisuuteen. Puustoiset suotyyppit, etenkin korvet, ovat uhanalaisia. Yleisesti ottaen rehevillä suotyypeillä on enemmän lajistoa kuin karummilla suotyypeillä. Lajiston ja luontotyyppien uhanalaisuuden näkökulmasta keskittyminen näihin suotyypeihin on perusteltua. Lisäksi vesistökuormituksen vähenemisellä pitkällä aikavälillä olisi positiivisia vaikutuksia myös alapuolisten vesistöjen laatuun ja siten myös vesiluonnon monimuotoisuuteen. Tuella voisi olla myös positiivisia vaikutuksia maanomistajien asenteisiin ja mielipiteisiin soiden ennallistamisesta kohtaan. Syke pitää kuitenkin tärkeänä, että ennallistetun alueen uudelleenojittamisen esto määriteltäisiin olemaan voimassa useita vuosikymmeniä eteenpäin. Ennallistaminen aiheuttaa voimakkaan lisääntymisen ravinteiden huuhtoutumisessa sekä kasvihuonekaasupäästöissä lyhyellä aikavälillä ja saavuttaa edellä mainittujen kohdalla nettohyödyn vasta pidemmällä aikavälillä. Tällöin voi lyhyestä (10 vuoden) hoito- ja kunnossapitovelvoitteesta olla seurauksena se, että ennallistaminen johtaa ravinnehuuhtoutumien sekä kasvihuonekaasupäästöjen kasvuun verrattuna tilanteeseen, jossa ennallistamista ei olisi tehty ja näin tuki toimisi vastoin tavoitteita. Esim. Ruotsissa vastaavanlainen velvoite on voimassa 50 vuotta ja velvoite on voimassa, vaikka alue myytäisiin.

Suon ennallistamisen hankkeiden valintaperusteet ovat monipuoliset ja sopivat pilotointiin. Kaksivaiheinen hakuprosessi sopii hyvin kokeiltavaksi soiden ennallistamisen hankkeisiin ja voi laskea kynnystä lähteä työstämään hankkeita. Valintaperusteet edellyttävät vankkaa ammattitaitoa sekä hakijoilta että hankkeiden arvioijilta. Prosessin tueksi tarvitaan monipuolista ja helposti saavutettavaa neuvontaa ja koulutusta sekä maanomistajille että metsäalan toimijoille. Valintaperusteissa mainitaan useasti ennallistamistoimien vaikutusalue – koska tämä on keskeinen käsite valintaperusteille ja niiden yhdenmukaiselle tulkinnalle, on syytä määritellä selkeästi mitä ennallistamistoimien vaikutusalueella tässä yhteydessä tarkoitetaan. Hallituksen esityksen perustelutekstistä löytyvä määritelmä ennallistamistoimien vaikutusalueesta on syytä kirjata lain ohessa säädettävissä asetusteksteissä. Tuen kannustavuus maanomistajien yhteistoimintaan on tervetullut ja tarpeen. Yhteisten hyötyjen näkökulmasta suon ennallistamisen tukea olisi hyvä kohdentaa myös sellaisille kohteille, joilla toteutetaan samanaikaisesti myös pienvesien tai vesistöjen ennallistamista.

Lausunnon laativat erikoistutkija Sampo Pihlainen, erikoistutkija Merja Elo, erikoistutkija Pekka Punttila, suunnittelija Ninni Mikkonen, vanhempi tutkija Kaisu Aapala, erikoissuunnittelija Mari Annala, erikoistutkija Jenni Miettinen, tutkija Jari Niemi ja erikoistutkija Mats Godenhjelm.

Jakelu: MmV@eduskunta.fi
Kopio: kirjaamo@syke.fi

Asiakirja: SYKE/2025/1883-2 Syken asiantuntijalausunto MmV:lle 10.10.2025 kokoukseen HE 104/2025 vp HE eduskunnalle laiksi metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Seuraavat henkilöt (organisaationimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä) ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti. / Följande personer (i bokstavsordning efter organisationens namn) har undertecknat detta dokument elektroniskt. / This document has been electronically signed by the following persons (in alphabetical order according to their organization's name):

Leif Schulman, Suomen ympäristökeskus
Sampo Pihlainen, Suomen ympäristökeskus, kestävyys

